

EMANCIPAREA FEMEII ÎN SOCIETATEA ROMÂNESCĂ ȘI VIOLENȚA INTRAFAMILIALĂ. ASPECTE TEORETICE ȘI VIZIUNI SOCIOISTORICE

GEORGIANA VIRGINIA BONEA

Principalul obiectiv al acestui studiu ține de evidențierea și analiza problematicii violenței asupra femeii în cadrul familiei, în diversele contexte istorico-sociale. Astfel, „celula de bază a societății”, așa cum se mai numește familia, este analizată din perspectiva procesului de modernizare a societății și emancipare a femeii. Este vorba de multiple schimbări în interiorul familiei în ceea ce privește socializarea primară în funcție de gen, precum și mentalitățile privind rolul femeii și al bărbatului în intimitatea familiei. Din perspectiva socioistorică, violența în familie a constituit un fapt încă din cele mai vechi timpuri, însă în prezent s-a ajuns la construirea unor servicii specializate în scopul prevenirii și combaterii acesteia. Societatea românească a parcurs un drum lung de la monarhie la comunism, postcomunism și tranziția la democrație și economia de piață, fapt reflectat cu certitudine în diversele instituții ale statului, cât și în revoluționarea perspectivelor individuale.

Cuvinte-cheie: familie, emancipare, modernism, tradiționalism, violență.

INTRODUCERE

Procesul *emancipării femeii* atât în România, cât și în întreaga lume are influențe masive asupra evoluției familiei, asupra status-rolurilor femeii și bărbatului în ansamblul lor, cât și asupra societății. Întregul parcurs al schimbărilor unei societăți este reflectat fără echivoc în dinamica familiei, ținând cont de specificul cultural, geografic, rasial și socioistoric al fiecărei națiuni. De aici se poate deduce în mod logic faptul că *familia* este cel mai important aspect din viața individului, influențând comportamentul, gândirea și personalitatea acestuia (Batâr, 2004; Popescu, 2003; Berindei, 1998). Desigur că respectarea femeii în familie și societate reflectă indubitabil gradul de civilizație și nivelul cultural al acesteia (Cerezo, 1998: 11). În altă ordine de idei, *violența intra(familială)*, unde femeia este o victimă constantă, a fost și continuă să fie o problemă majoră, ce face obiectul conceperii multiplelor studii și cercetări, dar și a unor politici sociale de prevenire și combatere care să vină ca răspuns la toate acestea.

Adresa de contact a autorului: Georgiana Virginia Bonea, Institutul de Cercetare a Calității Vieții al Academiei Române, Calea 13 Septembrie, nr. 13, sector 5, 050711, București, România, e-mail: georgiana_bonea@yahoo.com.

Prezentul studiu, urmează să analizeze traseul emancipării femeii în România, evoluția familiei, precum și violența intra(familială) din perspectiva socioistorică. O asemenea viziune ne va putea oferi o descriere cuprinzătoare asupra multiplelor schimbări înregistrate de-a lungul timpului în spațiul familial, dar și în societate. De asemenea, sunt foarte importante și evenimentele petrecute în afara teritoriului țării noastre, deoarece acestea influențează și modifică ordinea și specificul evoluției emancipării românelor și a situației familiei. Nu pot fi ignorate eforturile legislative și instituționale ale României în ceea ce privește problema violenței asupra femeii în familie, acestea urmând a fi analizate și corelate cu situația statistică oficială oferită de următoarele instituții și organizații: Institutul Național de Statistică (INS); Autoritatea Națională pentru Protecția Familiei (ANPF); Poliția Capitalei (PC); Institutul de Medicină Legală (IML); Organizația Gallup în România; Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID); Organizația Mondială a Sănătății (OMS) și nu în ultimul rând, Autoritatea Națională pentru Protecția Familiei și a Drepturilor Copilului (ANPFDC).

Prin urmare, studiul de față își propune să identifice cauzele și factorii favorizanți ai violenței intra(familiale), prin prisma evoluției societății și a emancipării femeii. Astfel, în România ultimilor o sută de ani s-au înregistrat o serie de evenimente menite să contribuie explicit la ridicarea statutului femeii în cadrul societății, dar și în spațiul intim familial. De aici se poate deduce faptul că inclusiv status-rolurile femeii și bărbatului în familie au suferit multiple schimbări în plan structural, relațional, afectiv, economic, psihologic și cultural. Cu toate acestea, problematica violenței intrafamiliale a continuat să existe de-a lungul anilor, motiv pentru care atât familia, cât și individul (produs al familiei de origine, dar și al societății) sunt afectați în aceeași măsură (Felson, 2002; Cerezo, 1998). Emanciparea femeii a condus la schimbări în structura rolurilor conjugale. Se poate spune că mișcările feministe din România au fost recunoscute cu mult înaintea Europei, începând cu anul 1815, pentru ca în 1938, pentru întâia oară în istoria țării noastre, femeile să dobândească dreptul de a vota. Desigur că Feminismul a urmărit în mod explicit independența femeii față de bărbat din punct de vedere economic, legal, instituțional, cultural, social, biologic și chiar familial (Olteanu și alții, 2003: 26). Astfel, odată dobândite, atât libertatea de exprimare, cât și independența femeii, au adus o mulțime de beneficii, precum: evoluția și îmbogățirea culturii; creșterea gradului de civilizație al societății; evoluția în plan personal și familial; intrarea masivă a femeii pe piața muncii și accesul acesteia la funcții cât mai înalte; intrarea femeii în sfera politică și atragerea de capital politic nou; implicarea femeii în societate și mass-media ș.a.m.d. Desigur că pe tot parcursul procesului de emancipare a femeii s-au înregistrat o mulțime de argumente și poziții pro și contra, însă întregul demers a fost mai mult decât necesar la nivel microsocial, cât și macrosocial.

În ceea ce privește violența intra(familială), statul român, prin intermediul înființării instituțiilor și al organizațiilor, dar mai ales prin emiterea de noi legi tot mai specifice și explicite, menite să protejeze femeia, dovedește poziția sa fermă în

această luptă. De asemenea, odată cu prima mișcare feministă înregistrată în Europa, cuprinsă între anii 1848–1914, violența împotriva femeii devine o problemă de natură socială, demnă de luat în seamă de guvern (Dobash și Dobash, 2979; Gelles, 1997). Astfel, se construiește „*o nouă ordine mondială*”, menită să schimbe radical mentalități, obiceiuri și culturi ce trebuiau adaptate noilor concepte ale unei societăți în schimbare. Viața de familie suportă schimbări, iar imaginea femeii capătă noi contururi în domeniul modei vestimentare, al științei și educației, al culturii și cutumelor etc. Dacă familia de tip tradițional, întâlnită înainte de secolul al XVII-lea, era izolată de societate și concentrată pe intimitatea limitată de acoperișul sub care conviețuiau până la patru generații, acum familia modernă este strâns legată și totodată influențată de evenimentele petrecute în societate (Muntean, 2002/2011; Ropotică, 2007; Mazur, 2002). Prin urmare, societatea este cea care determină schimbările din interiorul familiei, dictând traseul acesteia.

Așa cum violența intrafamilială cunoaște multiple forme, intensități și cauze, procesul emancipării femeii este reflectat în traseul schimbărilor pe planul personal, relațional-conjugal și social. În altă ordine de idei, violența intra(familială) constituie una din cele mai mari și mai importante probleme cu care se confruntă guvernele lumii. Emanciparea femeii a atras atenția și a semnalat gravitatea acestei situații, solicitând recunoașterea ei în scopul conceperii și implementării unor strategii eficiente de prevenire și combatere. De reținut că violența în spațiul familial are multiple repercusiuni asupra individului, afectându-l pe termen scurt, mediu și lung.

Importanța topicii legate de *emanciparea femeii, evoluția familiei*, dar mai ales de *violența intra(familială)* face din acest studiu o bună „*piatră de temelie*” în viitoare demersuri de analiză, adaptare, implementare și evaluare a unor politici sociale care să răspundă noilor provocări ale diverselor paliere ale societății. În ceea ce privește violența intra(familială), aceasta este una dintre problemele cu care se confruntă societatea zilelor noastre. Vătămarea fizică și psihică, dar mai ales punerea în pericol a vieții victimei, este consemnată a fi o faptă penală gravă, cu încălcări ale *Drepturilor Omului*.

Totodată, acest studiu se face util în viitoare analize și demersuri științifice de identificare a situației femeii în familie și societate, a traseului dobândirii independenței ei și a metamorfozei familiei. Ținând cont de specificul cultural și geopolitic, se pot efectua mai multe asemenea analize care să conducă la elaborarea de noi ipoteze și teorii asupra evoluției relațiilor conjugale.

ASPECTE TEORETICE PRIVIND EMANCIPAREA FEMEII, FAMILIA ȘI VIOLENȚA INTRAFAMILIARĂ

Emanciparea femeii constituie baza unei societăți avansate în domeniul cultural, educațional, politic și familial (Berindei, 1998: 26). Primul Război Mondial (1914–1918) aduce femeia în situația de a prelua munca prestată de bărbați, precum și multitudinea responsabilităților acestora în cadrul societății. Astfel, practicând

meseriile bărbaților, femeile se dovedesc a fi puternice și vrednice de a-și câștiga dreptul la vot (Rotariu, 2010; Felson 2002). Emanciparea femeilor s-a manifestat și în plan intelectual. Se remarcă, astfel, personalități feminine ale României, precum Hortensia Papadat Bengescu (1876–1955, o mare prozatoare, romancieră și nuvelistă din perioada interbelică). În timpul perioadei interbelice, a prins contur emanciparea femeii, aceasta trecând de la „femeia de casă” la statutul de „doamnă în societate”. În perioada cuprinsă între cele două războaie mondiale, femeia a reușit să câștige mai multe drepturi, precum: a purta pantaloni; putea avea părul tuns; putea face sport împreună cu soțul său; se putea plimba cu bicicleta; ș.a.m.d. În mediul rural se poate spune că emanciparea femeii a întârziat să își facă simțită prezența. În mediul urban, femeile erau preocupate de educație și de tot ce însemna aceasta. Ipoteza conform căreia: „*Dacă educi un bărbat, atunci educi un om; dacă educi o femeie, atunci educi o familie întreagă*”, s-a dovedit a fi adevărată. Astfel, ca o primă concluzie, emanciparea femeii a încurajat și a susținut accesul acesteia la educație, s-a dezvoltat foarte mult zona publicațiilor destinate femeilor și preocupărilor acestora. Astfel, presa feminină românească cunoaște o popularitate din ce în ce mai mare. Rolul cu care femeia a fost înzestrată de Dumnezeu este maternitatea, precum și responsabilitatea creșterii și educării copiilor. În acest sens, Adela Xenopol (1861–1939, scriitoare, prozatoare și autoare dramatică română, ce a susținut emanciparea femeii, alăturându-se mișcărilor feministe ale epocii), sora istoricului A. D. Xenopol, este fondatoarea Revistei „*Dochia*”, unde a apărut și a susținut drepturile femeii, a luptat pentru emanciparea intelectuală, juridică și politică a acesteia. În anul 1914, Adela Xenopol a înaintat Adunării Deputaților o petiție prin care solicita revizuirea Constituției României, în care era solicitat dreptul de vot al femeilor scriitoare, învățătoare, dar și profesoare. În anul 1938, noua Constituție a României legifera dreptul tuturor femeilor de a vota. Adela Xenopol, susținând cu vehemență independența femeii, scria în Revista „*Dochia*” următoarele: „*Femeia nu este inferioară bărbatului, ci femeile române sunt pe aceeași treaptă morală ca și bărbații*”; în altă ordine de idei, femeia are aceeași capacitate și este capabilă de aceleași activități ca și bărbatul. Până în anul 1938, au existat nenumărate dezbateri pe tema drepturilor femeii în societatea românească, precum și discuții privitoare la revizuirea Constituției din 1923, în contextual mișcării militante ce a avut loc în Europa și America (Lowney, 2008; Mazur, 2002; Mihăilescu, 1993). În mod inevitabil, mișcarea feministă la nivel mondial din perioada interbelică a avut un impact foarte mare inclusiv în România. Mai departe, Calypso Botez (1880–1933, scriitoare și una dintre cele mai mari activiste în domeniul promovării drepturilor femeilor), se întreabă în mod retoric: „*Dumneavoastră știți că româncă e în afară de lege, este împotriva acestui articol?*”. Cu alte cuvinte, din perspectivă teoretică, toată lumea beneficia de drepturi egale, fără discriminare, încă practic, femeile nu făceau parte din „*toată lumea*”, în ciuda prevederilor legale. În anul 1920, unul dintre feminiștii convingși ai epocii, anume Aurel Lazăr (1872–1930, avocat, membru al Partidului Național Român), deputat de Bihor, se întreaba la rândul său: „*De ce e mai chemat pentru vot badea Dimitrie, decât lelea Ileana*”. Între timp, la Alba Iulia a fost recunoscut votul universal,

inclusiv pentru femei, iar democrația nu poate exista în contextul nedreptății femeii. În ciuda unor ample proteste ale feministelor printre care se număra Alexandrina Cantacuzino (1876–1944, ce a făcut parte din diverse asociații ale vremii, care militau pentru îmbunătățirea situației femeii din România), Calypso C. Botez și Elena C. Meissner (1867–1940, a condus Asociația de Emancipare Civilă și Politică a Femeii Române, înființată în anul 1919), în anul 1923 se amână acordarea votului integral, sub pretextul că datele privind numărul femeilor care ar beneficia de drepturi politice lipsesc.

Generația României de la 1848 a susținut educarea femeii, ca o primă necesitate pentru emanciparea sa viitoare, dar mai ales pentru familie și pentru ceea ce înseamnă viitorul unei națiuni: *copiii de azi vor fi adulții de mâine*. Astfel, în programul Revoluției de la 1848, printre primele măsuri se situa *egalizarea învățământului* atât pentru bărbați, cât mai ales pentru femei. Proclamația de la Islaz 1848 (fiind programul constituțional întocmit de Comitetul revoluționar din Muntenia în timpul Revoluției de la 1848 din Țara Românească), prevedea, la Articolul 16, instrucție egală și întreagă pentru românul de ambele genuri, iar Constituția Română din 1866 prevedea drepturi civile și politice pentru toți românii de o potrivă, aceștia fiind egali în fața legii. Lucru contrazis însă prin împiedicarea femeilor de a merge la vot, ca să nu mai vorbim de interzicerea acestora de a accede la funcții de conducere pe diversele paliere ale vieții sociopolitice.

În ciuda numeroșilor pași făcuți în procesul de emancipare a femeii, aspecte precum: patriarhatul, mentalitățile unei societăți conservatoare; dar mai ales depersonalizarea femeii pe parcursul întregii perioade comuniste, influențează în mod negativ afirmarea și independența acesteia. Egalitatea de gen comandată forțat și impusă în comunism, nu a făcut decât să ascundă problemele cu care se confrunta societatea și familia românească (Olteanu și alții, 2003: 25–27). După evenimentele din decembrie 1989, în țara noastră încep să fie promovate anumite imagini ale femeii, cu ajutorul mass-media. Astfel, în mentalul colectiv apare: femeia gospodină, femeia de carieră, femeia în televiziune, femeia aflată pe poziții înalte de conducere, star mass-media, femeia factor de influență și decizie, mamă, femeia iubită și soție, muncitoare în fabrică sau în agricultură, femeia pilot, medic etc. Se observă crearea unor noi stereotipuri privind rolurile și statutul femeii în societate și familie.

În sfera mass-media, violența împotriva femeilor a devenit sursa știrilor de senzație (Hattery, 2009; Iancu, 2006; Lockton și Ward, 1997), la fel ca și fenomenul prostituției și sclaviei sexuale. Femeia României actuale este preocupată de educație și mai ales de carieră, se poate întreține și are responsabilități la locul său de muncă. Azi femeia a ajuns la cele mai înalte standarde ale educației și a acceptat provocări importante pe piața muncii. Cu toate acestea, azi femeia româncă este văzută în mai multe ipostaze: obiect sexual; gospodina familiei; profesionistă la locul de muncă; victimă a violenței bărbatului său; simbol al armoniei în cuplu; mamă iubitoare sau chiar iresponsabilă și rebelă.

În ceea ce privește evoluția familiei și totodată problema constantă a violenței dintre partenerii de viață, se poate spune că întreaga istorie a umanității este guvernată

și construită pe baza relațiilor dintre bărbați și femei. Violența asupra femeii în familie constituie o practică încă din cele mai vechi timpuri. Schimbările din societate au determinat modificări în structura familiei. Astfel, unii autori evidențiază aceste schimbări pe mari perioade istorice (Bădescu, 2009; Muntean, 2003/2011; Bonea, 2009): I. Epoca Premodernă (înainte de secolul XVII) – *familia tradițională, extinsă*, unde vorbim de conviețuirea și gospodărirea mai multor generații ale aceleiași familii sub un singur acoperiș, iar fiecare membru avea sarcini zilnice foarte bine definite, în vederea prosperității întregii familii. Valorile acestui tip de familie sunt caracterizate de doctrina patriarhală și de promovarea intereselor generale ale sale ca întreg. Cu alte cuvinte, supraviețuirea familiei depindea de identificarea și definirea membrilor ei ca un întreg, format din părți inseparabile. II. Epoca Modernă – Industrializarea (secolele XVII, XVIII și XX) – *familia nucleară*, fiind vorba de familia alcătuită din cuplul conjugal și copii acestuia. În mediul urban acest tip de familie este definitoriu, pe când în mediul rural, continuă să existe familia extinsă, tradițională. Acum se schimbă radical valorile familiale și status-rolurile partenerilor de viață, conducând la apariția unor noi mentalități. III. Epoca Postmodernă (secolele XX și XXI) – acum se produc schimbări majore în structură și mentalitate, apar familiile monoparentale, uniunea liber consimțită, celibatul, cuplurile formate din persoane de același sex. Post-modernitatea răstoarnă vechea structură familială și o reconstruiește în mai multe forme de conviețuire și gospodărire. În antiteză cu promovarea întregii familii din sistemul tradiționalist, postmodernitatea încurajează prosperitatea fiecărui individ în parte, luat separat față de familia sa. Urmărirea promovării în sfera educațională și profesională constituie acum prioritatea de bază pentru o viață plină de satisfacții. Astfel, se deschid granițele în ce privește subiectul considerat tabu în trecut, anume: familia homosexuală, căsătoria între parteneri de același sex, precum și adoptarea copiilor de aceste cupluri. Dacă în trecut, familia tradițională era considerată a fi absolut vitală pentru individ și societate, azi statul a preluat mare parte din sarcinile femeii. De exemplu, acum există creșe și grădinițe care să se ocupe de creșterea și educarea copiilor (Grunberg, 2011: 211–217). Familia s-a modernizat, s-a schimbat și pare de nerecunoscut. Cu toate acestea, în mediul rural, principalul mod de câștigare a existenței este agricultura. Acolo găsim familiile cu un număr mare de rude care locuiesc sub același acoperiș, numite „familiile extinse”. Astfel, recunoaștem forma veche de organizare a familiilor mari (Gilbert, 2002: 1273). Modernizarea societății este factorul principal al schimbărilor survenite în familie, reflectând modificările ce au loc în interiorul ei (Popescu, 2003: 32–34).

Femeia de azi este, fără doar și poate, rezultatul a sute de ani de muncă și efort de autoperfecționare (Zamfir și Zamfir, 2000; Popescu, 2003). Bărbatul și femeia sunt, categoric, diferiți, dar complementari. Egalitatea între cei doi înseamnă, de fapt, un parteneriat solid. Femeia secolului XXI nu mai are două mari roluri prestabilite (cel de mamă și soție), ci acum vorbim de o diversificare, o multitudine de roluri complexe, solicitate în funcție de fiecare context al vieții. Acum bărbații, conștientizând acest fapt, au început să se implice în mod activ din ce în ce mai mult în activitățile de natură casnică, până acum gestionate numai de către femeie.

În acest mod, femeile și bărbații au ajuns să fie egali în fața legii și în toate celelalte activități. Acum, lucrul în casă nu mai este considerat umilitor pentru bărbat. Femeia trecutului s-a implicat și a contribuit la rezolvarea problemelor sociale și a luptat pentru recunoașterea drepturilor ei juridice, în timp ce femeia prezentului deține libertatea deplină asupra propriei ei vieți.

În altă ordine de idei, *individualizarea* este un proces ce a început încă din perioada Renașterii (între secolele XIV–XVI), debutând cu numeroase schimbări și regândiri ale setului de norme și relații dintre oameni. Individualizarea poate fi tradusă prin „construcția și afirmarea identității de sine în diverse contexte sociale”, o autoconstruire a posibilităților; dobândirea cât mai multor diplome și calificări devenind principalul mod de alcătuire a „*unui pașaport*” care ne reprezintă și ne oferă accesul pe piața muncii internaționale (Mihăilescu, 1993; Olteanu și alții, 2003). Individul se deosebește de toți ceilalți dintr-o mulțime (Budon, 1990: 299), prin ceea ce este și prin ceea ce ar putea deveni în viitor. Are loc o construire permanentă a CV-ului, fapt ce duce la creșterea importanței locului de muncă, a nivelului de instrucție, dar și a venitului individului. Este vorba despre o „*revoluție în plan personal*”, cu privire la mentalitate și status-rolurile individului, fie că vorbim de bărbat sau de femeie. Diversitatea rolurilor conferite de această permanentă autoactualizare face ca relațiile dintre indivizi să cunoască o dinamică specifică (Iancu, 2006: 44–51). Nivelul de școlarizare este un factor important în ceea ce privește procesul individualizării. Diplomele pe care un individ le obține devin o carte de vizită și chiar un pașaport pentru acesta. Astfel, vorbim de o trecere tranșantă de la „*altruismul familial*” din societățile tradiționale, la „*individualismul*” societății postmoderne, o egalitate între genuri în ceea ce privește setul de oportunități, șanse și accesul la informație (Rotariu, 2010: 288–289).

În ce privește violența intrafamilială, unde victimele sunt femeile, la nivel internațional, abia în anul 1948, odată cu adoptarea *Declarației Universale a Drepturilor Omului*, violența asupra femeii începe să fie privită, în mod oficial, ca o problemă în adevăratul său sens. Astfel, la Articolul 1 sunt stipulate următoarele: „*Toate ființele umane se nasc libere și egale în demnitate și în drepturi (...)*”. Mai departe, la Articolul 3 sunt stipulate următoarele aspecte importante: „*Orice ființă umană are dreptul la viață, la libertate și la securitatea persoanei sale*”. Cu alte cuvinte, Articolul 5 clarifică eventuale neînțelegeri cu privire la violență în general: „*Nimeni nu va fi supus torturii, nici la pedepse sau tratamente crude, inumane sau degradante*”. Astfel, România avea să recunoască această problemă abia în anul 2003, prin intermediul Legii nr. 217, cu privire la prevenirea și combaterea violenței asupra femeii. Iar la Articolul 1, paragraful 3, legea prevede ca „*statul român, prin autoritățile competente, elaborează și implementează politici și programe destinate prevenirii și combaterii violenței în familie, precum și protecției victimelor violenței în familie*”. Definierea violenței împotriva femeii, dată în *Declarația Națiunilor Unite* (1993), cu privire la eliminarea tuturor formelor de violență asupra femeii,

are o mare importanță în descoperirea și recunoașterea violenței ca fiind: „*orice act de violență bazat pe diferența de gen și care cauzează sau ar putea cauza femeii suferință sau vătămare fizică, sexuală sau psihologică, incluzând amenințările cu astfel de acte, coerciția și privarea arbitrară de libertate, fie în viața publică, fie în cea privată*”. De asemenea, *Declarația Națiunilor Unite* cu privire la violența petrecută între membrii familiei, identifică următoarele forme de violență asupra femeilor din domeniul public și privat, ce reprezintă încălcări ale drepturilor omului, după cum urmează: violență fizică, sexuală și psihologică în familie, inclusiv abuzurile fizice și abuzurile sexuale asupra fetelor, violențe legate de dotă, violuri în căsnicie, mutilarea organelor genitale femeiești și alte practici tradiționale care lezează integritatea corporală a femeilor, violența în afara căsătoriei și violența în contextul exploatării, violență fizică, sexuală și psihologică în afara comunității, inclusiv violuri, abuzuri sexuale, hărțuire sexuală și intimidare la locul de muncă, în instituțiile de învățământ etc. Traficul de femei și prostituția forțată, acte de violență fizică, sexuală și psihologică săvârșite de stat sau comise cu acordul acestuia, violență sexuală și psihologică, indiferent unde apare ea.

Trebuie menționat faptul că agresivitatea umană, în general, este atât un fenomen, cât și un proces complex în escaladare (Jderu, 2010: 209–211), punând diverse accente pe tipologia psihologică a individului, pe influențele mediului înconjurător, dar și pe amprenta culturală (Bandura, 1977; Lorenz, 1963/2005; Baloescu și Marian, 2009; Chelcea, 2003). Agresivitatea umană poate fi privită din două mari perspective (Lorenz, 1963/2005: 21–23): a) cea *pozitivă* – în vederea supraviețuirii omului și a autoperfecționării sale din punctul de vedere al diverselor abilități necesare afirmării sociale și familiale; b) cea *negativă* – în scopul explicit de a produce diverse daune de natură fizică, morală, psihică, familială și socială. În contextul de față, vom vorbi despre agresivitatea individului în spațiul intim al relației de cuplu dintre un bărbat și o femeie. Amintesc aici faptul că există mai multe etape prin care trece individul, până să dea frâu liber agresivității sale (Cerezo, 1998: 21–23): 1) acumularea stresului, a tensiunilor și frustrărilor; 2) apariția și intensificarea emoțiilor negative precum ura, furia și gelozia; 3) escaladarea conflictelor deja existente. Dar, după părerea mea, nu putem exclude elemente precum: a) lipsa unei comunicări corespunzătoare; b) incapacitatea individului de a face față provocărilor profesionale, familiale și de mediu; c) diferențe notabile de educație și cultură dintre cei doi parteneri de viață; d) niveluri total diferite de percepție și analiză a diverselor contexte; e) predispoziție chimică și psihică spre agresivitate; f) ingerarea anumitor substanțe medicamentoase, a substanțelor halucinogene sintetice sau naturale, precum și consumul excesiv de băuturi alcoolice; g) incapacitatea de a depăși anumite situații dificile ivite de-a lungul vieții individului ș.a.m.d. Agresivitatea diferă de la un individ la altul în ceea ce ține de următoarele caracteristici, precum (Chelcea, 2003: 43–44): a) timpul și forma de escaladare; intensitatea manifestării; b) precum și persoana sau obiectul către care este îndreptată agresivitatea. În cazul autoagresivității (Braithwhait, 2001: 126), se poate spune că aceasta are loc atunci când individul își face rău singur

pentru a atrage atenția celor din jur asupra sa, dar și pentru a determina anumite persoane să cedeze în fața unui asemenea șantaj de tip emoțional.

Când vine vorba de apariția și menținerea agresivității dintre partenerii de viață, se pot identifica mai multe schimbări produse în mod inevitabil în dinamica de cuplu, în percepția unui partener asupra celuilalt partener, cât și în privința comportamentului partenerului agresat. În spațiul intim, familial, individul se comportă, de cele mai multe ori, diferit față de contextul socioprofesional, unde sunt solicitate anumite conduite și reacții în general dictate și așteptate de cei din jur (Baloescu și Marian, 2009: 19–22). Astfel, agresivitatea se poate amplifica notabil atunci când individul dorește să-și impună dorința și să obțină, prin forță, amenințări și coerciție, ceea ce-și dorește de la partenera sa de viață.

Mai departe, se face necesară *distincția între termenii de agresivitate și violență*. Astfel, există mai multe tipuri de violență, după cum urmează (Ropotică, 2007: 50–55, 67–78): a) „*Violența agresivă* – de obicei are loc între partenerii de cuplu, aflați pe poziții egale de putere; b) *Violența pedeapsă* – acolo unde un partener este mai puternic decât celălalt; c) *Violența pedeapsă cu simetrie latentă* – partenerul pedepsit nu va accepta acest lucru și se va împotrivi, va riposta; d) *Violența fizică* – este una dintre cele mai comune forme de violență, punându-se accent pe forța fizică; e) *Violența psihologică* – teama își va face loc treptat în mintea victimei, iar amenințarea cu violența are un efect negativ asupra ei; f) *Violența economică* – victima este complet dependentă de agresor din punct de vedere financiar, neavând acces la mijloacele materiale, neavând posibilitatea de a lua parte la deciziile privitoare la situația financiară a familiei; g) *Incestul sau abuzul sexual* – are loc atunci când victima este obligată să întrețină un raport sexual împotriva voinței sale. În concluzie, superioritatea unuia dintre cei doi parteneri de viață, îndreptățește utilizarea violenței în mod legitim, precum și justificarea acesteia. Violența, de cele mai multe ori, îmbracă forma pedepsei și a sancțiunii. Cu ajutorul izolării victimei, agresorul reușește să obțină controlul total asupra acesteia și totodată o va împiedica să vină în contact cu orice sursă de ajutor sau informare care ar putea să o ajute să se apere.

Factorii care contribuie la favorizarea dezvoltării și menținerii violenței în relația de cuplu au fost împărțiți în patru mari categorii de către Organizația Mondială a Sănătății, OMS: 1) factori individuali; 2) factori relaționali; 3) factori comunitari; 4) factori sociali (Tabelul nr. 1).

Consider că agresivitatea desemnează o conduită implicită, intenționată a unui individ față de alt individ, cu scopul vădit de a provoca daune de natură materială, fizică sau psihică. De asemenea, trebuie să ținem cont și să facem distincția clară în ce privește setul de caracteristici privind agresivitatea umană vs. agresivitatea animală. Fiecare tip de agresivitate, în felul ei, se manifestă diferit și este justificată de motive diferite. Astfel, dacă animalul omoară pentru a se hrăni și pentru a-și potoli foamea; omul, pe de altă parte, poate omorî pentru a se răzbuna

sau din pură plăcere. Este clar că există două părți ale „monedei agresivității”, anume: A) *Partea pozitivă* – omul nu putea supraviețui (Morris, 1967/1991: 121), fără agresivitate, nu se putea hrăni, nu se putea antrena în tot felul de întreceri cu cei din jur pentru a ajunge mai bun, nu putea participa la competiții ce implicau dorința acerbă de a-i arăta celuilalt cine este „regele”. Vorbim de evoluție și încercarea de a conduce, de a avea putere asupra celorlalți (Lorenz, 1963/2005: 20–24). Dar odată cu evoluția, intervine și responsabilitatea cunoașterii „mărului mușcat”, fiind absolut necesar a ne asuma toate consecințele faptelor noastre (Bandura, 1977; Lorenz, 1963/2005; Chelcea, 2003). B) *Partea negativă* – unde omul involuează, face rău celor din jur, coboară pe scara evoluției și partea cognitivă este ignorată complet. Autodistrugerea, dar și distrugerea celorlalți, face din agresivitate o armă extrem de periculoasă și puternică. Copierea comportamentelor negative, așa cum este agresivitatea tip *răzbunare* sau dorința de *putere*, este absolut negativă, conducând la distrugerea relațiilor interumane de orice fel (Bandura, 1977).

Tabelul nr. 1

Factorii care provoacă și mențin violența dintre partenerii de viață

Factori individuali	Factori relaționali	Factori comunitari	Factori sociali
<ul style="list-style-type: none"> – Depresia – Consumul excesiv de băuturi alcoolice – Vârsta – Nivelul scăzut de școlarizare – Tulburări de personalitate – Nivelul scăzut al veniturilor – Martor și/sau victimă a violenței părinților în perioada copilăriei. 	<ul style="list-style-type: none"> – Promovarea dominanței bărbatului asupra femeii în cuplu – Conflicte între parteneri – Instabilitatea familială – Stresul de natură economică – Funcționalitatea redusă a familiei 	<ul style="list-style-type: none"> – Sărăcia – Capitalul social redus – Toleranța crescută în ce privește violența în familie și mai ales violența asupra femeii și copilului 	<ul style="list-style-type: none"> – Valori sociale care promovează violența dintre parteneri – Normele tradiționale bazate pe gen în ceea ce privește setul de roluri ale femeii și bărbatului în relația de cuplu

Sursa: Organizația Mondială a Sănătății, (WHO), 2002.

Ca o scurtă concluzie asupra celor menționate mai sus, contextul politic, geografic, religios, cultural și social au influențe directe în privința comportamentelor femeilor și bărbaților deopotrivă, ce se află în situația formării unui cuplu. De ce se întâmplă acest lucru? Răspunsul este unul ce implică mai multe aspecte precum (Voinea, 1993; Banciu, 2005, Muntean, 2002/2011; Gilbert, 2002): socializarea primară; natura mentalității părinților; de modul în care au fost crescuți în familia de origine a fiecăruia dintre partenerii de viață; gradul în care fiecare individ a absorbit esența rolului de femeie-mamă și de bărbat-tată de la părintele său de același sex; practicile din societate; mentalități promovate și conduit negative ignorate; locul acordat femeii și bărbatului în familie; politicile sociale care pot influența suficient de mult situația familială; acordarea șanselor egale la accesul la educația femeii; accesul femeii pe piața muncii și la diverse poziții de putere ș.a.m.d.

FAMILIA ROMÂNEASCĂ ÎNTRE TRADIȚIONALISM ȘI MODERNITATE

Interesant de observat este evoluția populației din România, cuprinzând recensămintele din anul 1930 (INS), când erau 12 981 324 de locuitori, și din 1948 când erau 15 872 624 de locuitori. Se constată o creștere constantă a populației, deși emanciparea femeii își face simțită prezența din ce în ce mai puternic. De asemenea, accesul femeii pe piața muncii este masiv promovat și totodată facilitat, aceasta practicând tot felul de meserii, unele specifice bărbaților. Însă, munca femeii în afara casei nu va diminua natalitatea. Astfel, la următorul recensământ, în anul 1956, al unei Români aflate sub comunismul ce promova intens natalitatea prin interzicerea avorturilor, avem un număr de 17 489 450 de locuitori, iar în 1966 19 103 163 de locuitori. Reamintesc faptul că România a interzis avorturile în anul 1966, prin *Decretul 770*. Astfel, era interzis tuturor femeilor să întrerupă sarcinile, cu unele excepții: a) dacă sarcina punea în pericol viața femeii; b) dacă unul dintre părinți suferea de o boală transmisibilă ereditar sau dacă mama prezenta invalidități grave; c) dacă femeia avea peste 45 de ani sau născuse deja patru copii și dacă sarcina era urmarea unui viol sau incest. De asemenea, a fost interzisă educația sexuală în școli și licee, iar cărțile despre reproducerea umană erau clasificate drept secrete de stat și folosite doar ca manuale medicale. Mai departe, în anul 1977, populația continuă să crească și România avea 21 559 910 de locuitori, cu 4 070 460 mai mulți decât la recensământul precedent. Odată cu evenimentele din decembrie 1989, *Decretul nr. 770*, din 1966 se abrogă, iar femeile sunt din nou stăpâne pe propriul lor corp, fiind libere să aleagă dacă vor păstra sau nu sarcina. În următorii ani, în anul 1992 sunt 22 810 035 de locuitori, iar în anul 2002 – 21 680 974 de locuitori. La recensământul din 2011 se constată o scădere a populației României, anume 20 121 641, cu un număr de 1 559 333 mai puțini locuitori.

Și în ceea ce privește situația căsătoriilor și rata de nupțialitate, valorile sunt diferite, cu o tendință de creștere în prima perioadă și cu diminuări în ultimii ani. Astfel, totalul ratei nupțialității, atât în mediul rural, cât și în cel urban, în anul 1930 este de 9,4 și se menține la cote înalte, ajungând la 12,1 în anul 1954. După acest an, rata nupțialității din România se află în continuă scădere și ajunge la 5,7 în anul 2002, pentru ca în 2016 să fie de 4,7. O explicație posibilă a scăderii ratei nupțialității poate ține de faptul că instituția căsătoriei suportă schimbări radicale în privința mentalității și a status-rolurilor femeii și bărbatului (*Tabelul nr. 2*).

În România anului 1903 se recunosc ca motive serioase de divorț, *violențele și cruzimile* de natură fizică, efectuate de către soț la adresa soției sale. Se depunea o „*jalbă*” la tribunalul ecleziastic, nefiind exclusă nici acordarea unei sentințe de separare din partea preotului parohial, deoarece acesta era în măsură să ia asemenea decizii. Biserica acceptă separarea cuplului doar în cazul anumitor motive precum: abandonul familiei; desfrâu; boală; călugărie; violențe și cruzimi; precum și adulter. Astfel, în perioada cuprinsă între anii 1903–1913, se înregistrează doar 783 cazuri din numărul divorțurilor admise pentru cruzimi și violențe aplicate femeii în interiorul

familiei. În ceea ce privește consilierea cuplului, biserica era instituția considerată a fi potrivită să facă acest lucru. În perioada cuprinsă între anii 1914–1924, odată cu începerea Primului Război Mondial, sunt înregistrate 885 de divorțuri admise pentru tratamente de cruzime petrecute între cei doi parteneri de viață. Mai departe, în intervalul de timp 1925–1935, a fost luat în evidență un număr de 729 de divorțuri acceptate pentru violențe și cruzimi aplicate femeii în familie. Apoi, în intervalul cuprins între anii 1943–1944 s-au înregistrat 896 de divorțuri admise numai pentru violențele dintre soți (*Tabelul nr. 3*).

Tabelul nr. 2

Situația căsătoriilor și rata de nupțialitate (căsătorii la 1 000 locuitori), pe medii de rezidență, selecție perioada 1930–2016¹

Anul	Căsătorii			Rata de nupțialitate		
	Total	Urban	Rural	Total	Urban	Rural
1930	133 468	23 847	109 621	9,4	8,2	9,8
1950	190 043	51 557	138 486	11,7	12,8	11,3
1970	145 531	65 512	80 019	7,2	8,8	6,3
1990	192 652	110 382	82 270	8,3	9,1	7,5
2010	115 778	74 787	40 991	5,1	5,9	4,2
2016	104 201	62 035	31 091	4,7	5,0	4,1

Sursa: Prelucrarea autoarei după: Anuarul Demografic al României 2015, Institutul Național de Statistică (INS), 2017.

Tabelul nr. 3

Situația divorțurilor cauzate de violențe și cruzimi în România (1903–1944)

Divorțuri după motivul admis de tribunal	1903–1913	1914–1924	1925–1935	1936–1944
Divorțuri admise pentru cruzimi, violențe	783	885	729	896

Sursa: Prelucrarea autoarei după statistica Institutul Național de Statistică (INS), *Anuarul statistic al Curții Regale a României*, 1902.

Mai departe, în perioada instalării și începerii funcționării regimului comunist (1944–1989), violența asupra femeii nu mai este admisă ca fiind o problemă socială. Prin urmare, nerecunoscând problema, se poate constata, în mod teoretic, faptul că aceasta nu există. Pe de altă parte, în plan mondial, lucrurile stau cu totul altfel, începând cu *Declarația Universală a Drepturilor Omului* (1948); *Carta Africană a Drepturilor Omului și Popoarelor* (1981); *Convenția Americană privind Drepturile Omului* (1969); *Convenția Europeană a Drepturilor Omului* (1950); *Convenția Europeană pentru Prevenirea Torturii și a Pedepselor sau Tratamentelor Inumane sau Degradante*; precum și *Declarația Națiunilor Unite privind Eliminarea*

¹ Ratele prezentate începând cu anul 1992 au fost recalulate ca urmare a diseminării indicatorului „Populația după domiciliu”, la data de 1 iulie, pentru perioada ulterioară anului 1992, și reprezintă revizuirii ale datelor publicate anterior datei de 20.10.2015.

Violenței împotriva Femeilor (1993). Astfel, prin intermediul acestor acțiuni legislativ-guvernamentale și instituționale, violența asupra femeii, dar și abuzul asupra copilului sunt identificate și recunoscute ca fiind forme extrem de grave de tortură. Astfel, tortura asupra tuturor ființelor umane este interzisă, fiind garantate o serie de drepturi, precum: dreptul la libertate și securitatea persoanei; dreptul la viață; dreptul la demnitate și onoare al persoanei.

Întorcându-ne la România, după evenimentele din anul 1989, mai precis în 1991, numărul divorțurilor admise pentru violențe și cruzimi este de 1 013 de cazuri înregistrate, cifra menținându-se relativ în această zonă până în anul 1999, când sunt înregistrate 2 130 de cazuri. În anul 2004 sunt înregistrate 2 231 de cazuri, pentru ca în 2016 să crească și să ajungă la un număr de 2 572 de cazuri de violență asupra femeii în familie. Faptul că numărul divorțurilor pe asemenea motive se află în ușoară creștere poate fi explicat prin consolidarea autonomiei femeii, emanciparea ei, dar și prin participarea sa activă pe piața muncii. De asemenea, nu poate fi exclus procesul masiv de informare și de sensibilizare a populației, în spațiul public, privind violența în familie. Pe totalul perioadei 1991–2017 se înregistrează un număr de 51 546 divorțuri cauzate de violențe și cruzimi asupra femeii; o medie anuală de 1 909 cazuri (INS, Institutul de medicină legală).

Statistica din România cu privire la violența în familie este grăitoare, însă sunt doar cazurile care au fost raportate către instituțiile abilitate. Trebuie avut în vedere faptul că există un număr necunoscut, doar bănuț al victimelor violenței intra(familiale). Astfel, între anii 2004–2008, au fost înregistrate aproximativ 44 284 de cazuri de violență în familie, dintre care un număr de 633 de cazuri s-au soldat cu decesele victimelor, raportate la *Autoritatea Națională pentru Protecția Familiei* – ANPF. Astfel, ANPF a fost înființată prin Legea nr. 217/2003, privind prevenirea și combaterea violenței în familie. Aceasta este prima agenție specializată într-un asemenea domeniu în Europa de Est. Obiectivul principal a fost acela de a contribui la dezvoltarea și promovarea politicilor publice de prevenire și combatere a violenței în familie. De asemenea, coordonarea modului în care sunt implementate politicile prevăzute în *Strategia Națională pentru prevenirea și combaterea violenței în familie*, sunt aprobate prin H.G. nr. 686/2005. Astfel, ANPF a funcționat sub directa coordonare a Ministerului Muncii, Familiei și Protecției Sociale. Ulterior, în data de 26 noiembrie, 2009 a fost creată *Autoritatea Națională pentru Protecția Familiei și a Drepturilor Copilului* (ANPFDC), în cadrul căreia au fost comasate mai multe instituții, precum: *Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului* (ANPDC); *Autoritatea Națională pentru Protecția Familiei* (ANPF); *Centrul Pilot de Asistență și Protecție a Victimelor Violentei în Familie și Centrul de Informare și Consultanță pentru Familie*. În ceea ce privește delictul de omor în mediul familial, bărbații sunt cei care ocupă un prim loc și anume 57,85% față de femei, cu un procent de 42,2% (Banciu, 2005: 228).

Un studiu important a fost efectuat în luna mai a anului 2003, pe populația Bucureștiului, de către *Organizația Gallup în România*, numit: „*Studiul asupra violenței împotriva femeilor din București*”. Acesta este structurat în patru părți:

A. Starea emoțională a femeilor (*Woman's Emotional State*); B. Violența împotriva femeilor în cadrul familiei (*Violence Against Woman Within the Family*); C. Hărțuirea sexuală (*Sexual Harassment*); D. Violența în spațiile publice (*Violence in Public Spaces*). Cercetarea a fost efectuată în București, pe un eșantion de 854 de femei, cu vârsta cuprinsă între 18 și 65 de ani. Rezultatele principale reliefează faptul că majoritatea femeilor din București sunt satisfăcute de familiile lor și de felul în care se înțeleg cu cei din jur. Un procent de 43% din femei au declarat că sunt victime ale violenței în familie, alegând să nu spună nimănui despre acest lucru, în timp ce numai 35% din femeile aflate în aceeași situație au avut tăria de a povesti altcuiva ceea ce au pățit. Încrederea victimelor violenței în serviciile furnizate de poliție este destul de scăzută. Astfel, un procent de 83% din victime au evitat poliția, din varii motive precum: lipsa de încredere în oamenii legii și în serviciile furnizate; convingerea că nu este necesar să sesizeze oamenii legii în vederea acordării ajutorului specializat, conform legii în vigoare.

Un alt studiu extrem de interesant, cu un aport deosebit asupra politicilor sociale românești este efectuat de către Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID), în luna aprilie a anului 2007. Studiul se numește: „*Violența în familie în România: legislația și sistemul judiciar*” și constituie un punct de plecare în construirea de noi metode și tehnici în vederea prevenirii și combaterii violenței în familie. Astfel, este analizată situația României privind violența în familie, începând cu anul 1990, imediat după căderea comunismului. Printre partenerii de bază ai studiului se numără: Ministerul Muncii, Solidarității Sociale și Familiei (MMSSF), precum și Direcția pentru Probațiune din cadrul Ministerului Justiției (MJ). Rezultatele au dezvăluit faptul că în perioada 1990–2006, un număr de 83 816 de femei au declarat că au fost agresate cel puțin odată de către partenerul lor de viață. Dintre acestea, un număr de 59 232 de femei-victime au ales să nu solicite ajutorul calificat al specialiștilor. Concluziile studiului sunt cât se poate de clare și anume că violența intrafamilială este un fenomen extrem de complex, iar cifra nedeclarată și, în consecință, neștiută a cazurilor de violență este cu mult mai mare față de ceea ce este cuprins în statistica instituțiilor de stat avizate.

Apariția Legii nr. 217 din anul 2003, pentru prevenirea și combaterea violenței în familie, are un efect pozitiv, dar mult așteptat în procesul greoi și îndelungat de reducere a cifrei necunoscute a cazurilor. Astfel, Legea 217/2003, prevede și clarifică existența instituțiilor la Articolul 15, astfel, „*Unitățile pentru prevenirea și combaterea violenței în familie sunt: a) centre de primire în regim de urgență; b) centre de recuperare pentru victimele violenței în familie; c) centre de asistență destinate agresorilor; d) centre pentru prevenirea și combaterea violenței în familie; e) centre pentru servicii de informare și sensibilizare a populației*”. Prin urmare, statul, prin intermediul instituțiilor sale de care dispune, preia responsabilitatea de a preveni și mai ales de a combate această problemă sociofamilială. Încrederea populației în serviciile statului este esențială pentru diminuarea frecvenței și intensității fenomenologice a problemei. De asemenea, trebuie recunoscut meritul consecvenței cu care mass-media

a ales să fie un partener în multiplele campanii de sensibilizare și informare a populației, în scopul responsabilizării agresorului și a informării victimei. Se poate observa că numărul cazurilor de violență familială înregistrate în anul 2004 este de 8 104, iar patru ani mai târziu, în anul 2008, avem o creștere de până la 11 534 de cazuri. Creșterea numărului cazurilor semnalate se poate explica prin faptul că acum actorii din cadrul cuplului conjugal sunt mai bine informați și totodată încurajați să solicite ajutor. În acest fel, din punct de vedere statistic, a fost înregistrat și dovedit efortul instituțiilor statului în lupta împotriva violenței intra(familiale), iar populația a răspuns pozitiv în acest sens (Dobash și Dobash, 1979; Felson, 2002; Gelles, 1997). Mai departe, în anul 2014, Autoritatea Națională pentru Protecția Familiei și a Drepturilor Copilului (ANPFDC) înregistrează și prelucrează un număr de 19 207 de cazuri, iar în 2016 se ajunge la un număr de 23 576 de cazuri (*Tabelul nr. 4*).

Tabelul nr. 4

Situația cazurilor de abuz și violență în familie, viol și decese cu victime femei, între anii 2004–2017

Anul	Numărul total de cazuri cu victime femei și/sau copii, înregistrate la DGASPC-uri	Număr de cazuri de viol asupra femeii în familie	Numărul cazurilor deceselor cauzate de violența în familie
2004	8 104	1 051	37
2005	9 527	1 733	41
2006	9 372	1 983	32
2007	8 787	1 130	58
2008	11 534	1 149	29
2009	13 245	1 184	47
2010	13 073	1 459	69
2011	15 069	2 742	82
2012	17 564	1 478	94
2013	19 982	1 699	107
2014	19 207	2 893	124
2015	21 794	2 749	148
2016	23 576	2 973	146
2017	23 821	2 805	138

Sursa: Prelucrarea autoarei după: Autoritatea Națională pentru Protecția Familiei și a Drepturilor Copilului (ANPFDC), Poliția Capitalei (PC) și Institutul de Medicină Legală (IML), București, Date Statistice, 2018.

Pe de altă parte, numărul violurilor asupra victimelor-femei (fiind vorba de violul marital), ce au avut loc în cadrul intim al familiei, în anul 2004, conform evidenței ținute de către Poliția Capitalei (PC), este de 1 051 de cazuri, iar în anul 2014 se înregistrează o creștere, ajungându-se la o cifră de 2 893 de cazuri. Violul petrecut între soți este un delict grav și totodată o încălcare a *Drepturilor Omului*. Înregistrarea creșterii numărului cazurilor de viol în familie se datorează, așa cum reiese din literatura de specialitate (Ogle și Walker, 2008; Tănăsescu și Florescu,

2004; Bonea, 2009) mai multor aspecte, precum: popularizarea serviciului unic de urgență 112; paleta largă de servicii dedicate violenței în familie; numărul mare de campanii de informare și sensibilizare a populației privind violența de orice fel în familie; aderarea României la Uniunea Europeană și implicit la legislația internațională ce incriminează violența dintre partenerii de cuplu; incriminarea violului marital; cercetarea continuă asupra acestei probleme de către oamenii de știință etc. În anul 2016 sunt înregistrate 2 973 de cazuri de viol aflate pe teritoriul României.

Cazurile de violență în familie se pot termina cu spitalizarea victimei sau chiar cu decesul acesteia. De multe ori, victimele ajung la spital, unde sunt imediat tratate de către medic, însă refuză ajutorul specializat din partea poliției sau a asistentului social (Robinson, 2003: 187–189). Numărul deceselor victimelor violenței, mai precis femei-victime ale partenerilor lor de viață, în anul 2004 este de 37, iar în 2011 se dublează, ajungând la 82 de cazuri. Mai departe, în anul 2014 se înregistrează o creștere semnificativă, ajungându-se la 124 de decese cauzate de violența în familie.

Violența în familie constituie o infracțiune de sine stătătoare, fiind încadrată juridic. În acest sens, noul Cod Penal al României, intrat în vigoare în anul 2014 și actualizat în 2018, prevede explicit pedepsirea agresiunilor și a omorurilor săvârșite de către un membru al familiei asupra altui membru al aceleiași familii. O faptă penală gravă o constituie omorul, uciderea din culpă și tentativa de omor, în interiorul familiei. Astfel, este solicitată pedeapsa privativă de libertate în cazul agresorului, precum și acordarea unor servicii specializate pentru victimă, ținându-se cont de particularitățile problemelor prezentate de aceasta.

CONCLUZII, REFLECȚII PERSONALE ȘI SOLUȚII PROPUSE

Pe baza analizelor prezentate, concluzionez că și în România s-au înregistrat, în timp, progrese semnificative în ceea ce privește emanciparea femeilor în societate. Totodată însă persistă fenomene grave de violență în familie, inclusiv cele care provoacă decesul victimei.

Printre principalele soluții pentru prevenirea și combaterea violenței intrafamiliale ce reies, în opinia mea, se pot enunța următoarele: a) promovarea intensă a drepturilor victimelor violenței în familie; b) informarea populației asupra mijloacelor de apărare ale victimei; c) construirea mai multor centre de primire în regim de urgență a victimelor violenței; d) existența mai multor centre de asistență a agresorilor și promovarea, precum și promovarea lor; e) asistența socială trebuie să aibe o atitudine proactivă față de toate celelalte instituții ce activează în domeniul prevenirii și combaterii violenței, anume: poliție, spitale, diverse centre de primire a victimelor – fie de stat sau nonguvernamentale, acreditate de stat; f) construirea unui sistem eficient de introducere a mai multor asistenți sociali în școli, spitale, secții de poliție și chiar primării, în scopul întrajutorării corecte, atât a victimelor, cât și a agresorilor; g) crearea de politici sociale active destinate agresorului în vederea promovării serviciilor de care poate să beneficieze; h) existența unei colaborări

eficiente de ordin instituțional, pentru îmbogățirea cunoștințelor și a experienței specialiștilor ce lucrează cu asemenea cazuri; i) implicare de ordin sociopolitic în spațiul de informare a ceea ce înseamnă efectiv violența în familie. De asemenea, se face necesară prezența unui sistem electronic unic pe țară, în vederea înregistrării tuturor cazurilor de violență în familie. Scopul este de a ține evidența asupra cazurilor înregistrate și de a le putea surprinde evoluția în vederea unor noi intervenții, acolo unde este necesar. Astfel, va putea crește eficiența tuturor serviciilor de specialitate, precum și conceperea unor noi metode de intervenție, care să se ridice la înălțimea provocărilor particularităților fiecărui caz în parte.

Această bază de date, în opinia mea, nu numai că se află în folosul beneficiarilor, dar mai ales al tuturor specialiștilor din cadrul instituțiilor de profil, inclusiv al medicilor din diversele policlinici și spitale. Odată introdus în sistemul electronic, beneficiarul poate avea un număr de înregistrare, permițând identificarea datelor, precum: a) istoricul persoanei respective; b) date de contact; c) probleme întâmpinate în trecut în procesul de rezolvare a cazului; d) date generale privind viața de familie, dar și cea profesională, socială; e) date privind starea de sănătate anterioară și actuală; f) informații particulare privind cazul în sine etc. Pentru a fi construită o astfel de bază de date, sunt necesare atât resurse financiare, cât și umane care să poată fi angrenate în întreg procesul de asamblare. De asemenea, această bază de date va preveni viitoare diferențe de statistică în ce privește înregistrarea cazurilor de violență în familie dintre instituții, fie că vorbim de Poliția Capitalei (PC), Institutul de Medicină Legală (IML) sau Direcția Generală de Asistență Socială și Protecție a Copilului (DGASPC).

Un specialist foarte important în procesul de intervenție este medicul generalist sau, după caz, medicul de specialitate. Acesta este primul care va veni în contact cu victima și în unele cazuri chiar cu agresorul, motiv pentru care recomand următoarele: a) informarea constantă a tuturor cadrelor medicale privind problematica violenței în familie și cum poate fi făcută prevenția și combaterea; b) participarea medicilor la mai multe seminarii tematice de-a lungul anilor și punerea în temă cu dinamica fenomenului; c) informarea și antrenarea în mod constant a medicilor de a dezvolta un simț al observării victimelor violenței prin intermediul unor cursuri și seminarii ținute periodic; d) necesitatea existenței unor cursuri de comunicare specifică și primă-interacțiune cu victima, în vederea oferirii de alternative specializate de instrumentare a cazului (o primă consiliere privind posibilitățile de asistare a victimei și agresorului oferite de către sistemul de stat, dar și cel nonguvernamental acreditat de stat în vederea depășirii situației de criză).

Un lucru pozitiv al luptei împotriva violenței în familie ține de faptul că în țara noastră a început să se vorbească din ce în ce mai mult despre acest subiect, fie la nivel instituțional, fie la nivel familial și individual. Un asemenea mod de abordare este necesar pentru a putea fi la curent cu toate problemele din interiorul familiei, în scopul precis de a da curs unor metode inovative și eficiente de intervenție și monitorizare a victimei și a agresorului.

BIBLIOGRAFIE

- Bădescu, I., *Tratat de sociologie rurală*, București, Editura Mica Valahie, 2009.
- Baloescu, A., Marian, G., *Comportamentul agresiv*, București, Editura Tritonic, 2009.
- Banciu, D., *Crima și criminalitatea. Repere și abordări juris-sociologice*, București, Editura Lumina Lex, 2005.
- Bandura, A., *Social learning theory. Englewood cliffs*, New Jersey, Prentice Hall, 1977.
- Batâr, D., *Familia în dinamica societății*, Sibiu, Editura Universității „Lucian Blaga”, 2004.
- Berindei, D., *Revoluția română din 1848–1849*, București, Editura Enciclopedică, 1998.
- Bonea, G.V., *Femeia – victimă a violenței domestice în România*, în „Revista de Asistență Socială”, nr. 3–4, 2009, pp. 128–152.
- Budon, R., *Texte sociologice alese*, București, Editura Humanitas, 1990.
- Cerezo, M.A., Conflict and violence in the family: Cross-disciplinary issues. Dynamic dilemma, în Klein, R. M. A., (ed.), *Multidisciplinary perspectives on family violence*, New York, Routledge, 1998, pp. 9–40.
- Chelcea, S., Agresivitate, în Iluț, P., Chelcea, S. (coord.), *Enciclopedie de psihosociologie*, București, Editura Economică, 2003, pp. 25–27.
- Dobash, R. P., Dobash, R. E., *Women violence and social change*, New York, Routledge, 1979.
- Felson, R. B., *Violence and anger reexamined*, Washington DC, Editura American Psychological Association, 2002.
- Gelles, R. J., *Intimate violence in families*, California, Sage Publications, 1997.
- Gilbert, P. R., *Discourses of female violence and societal gender stereotypes*, în „Violence Against Women”, nr. 8, 2002, pp. 1271–1300.
- Grunberg, L., Gen și societate, în Vlăsceanu, L. (coord.), *Sociologie*, Iași, Editura Polirom, 2011, pp. 210–243.
- Hattery, A. J., *Intimate Partner Violence*, SUA, Rowman & Littlefield Publishers, Inc, 2009.
- Iancu, A., Gen și putere: devalorizarea și re-valorizarea muncii femeilor, în Băluță, O. (eds.), *Gen și putere. Puterea leului în politica românească*, Iași, Editura Polirom, 2006, pp. 42–64.
- Institutul Național de Statistică (INS), *Anuarul Statistic al României*, 1912, 1930, 1948, 1956, 1966, 1977, 1983, 1993, 1997, 1999, 2000, 2002, 2011, 2010, 2014, 2018, disponibil online la www.insse.ro.
- Institutul Național de Statistică (INS), *Anuarul Statistic al Curții Regale a României*, 1902.
- Jderu, G., Comportamentul agresiv, în Chelcea, S. (coord.), *Psihosociologie. Teorii, cercetări, aplicații*, Iași, Editura Polirom, 2010, pp. 207–401.
- Lockton, D., Ward, R., *Domestic violence*, London, Cavendish Publishing Limited, 1997.
- Lorenz, K., *Așa zisul rău. Despre Istoria naturală a agresiunii*, București, Editura Humanitas, 1963/2005.
- Lowney, K. S., Domestic violence, în Parrillo, V. N. (eds.), *Encyclopedia of social problems*, California, SAGE Publications, vol. 1, 2008, pp. 250–252.
- Mazur, A. G., *Theorizing Feminist Policy*, New York, Oxford University Press, 2002.
- Mihăilescu, I., Feminism, în Zamfir, C., Vlăsceanu, L. (coord.), *Dicționar de sociologie*, București, Editura Babel, 1993, pp. 321–347.
- Morris, D., *Maimuța goală*, București, Editura Științifică, 1967/1991.
- Muntean, A., Violența în familie și maltratarea copilului, în Neamțu, G., (coord.), *Tratat de asistență socială*, Iași, Editura Polirom, 2003/2011, pp. 421–437.
- Ogle, R. L., Walker, D. D., Sexual Aggression, în Renzetti, C. M., Edleson, J. L. (eds.), *Encyclopedia of interpersonal violence*, California, SAGE Publications, 2008, pp. 15–27.
- Olteanu, C. L., Gheonea, V., Gheonea, S., *Femeia în România comunistă. Studii de istorie socială*, București, Editura SNSPA, 2003.
- Popescu, R., *Familia tânără în societatea românească*, în „Revista Calitatea Vieții”, nr. 1, 2003, pp. 31–52.

- Robinson, G. E., *Violence against women in North America*, în „Arck Womens Ment Health”, nr. 6, 2003, pp. 185–191.
- Ropotică, M. I., *Violența intrafamilială*, București, Editura Pro Universitaria, 2007.
- Rotariu, T., *Studii demografice*, Iași, Editura Polirom, 2010.
- Tănăsescu, I., Florescu, B., *Victima și agresorul*, București, Editura INS, 1994.
- Voinea, M., *Sociologia familiei*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1993.
- Zamfir, E., Zamfir, C., *Situația femeii în România*, București, Editura Expert, 2000.
- *** Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională, 2017, disponibil online la www.usaid.gov.
- *** Autoritatea Națională pentru Protecția Familiei și a Drepturilor Copilului, ANPFDC, 2016, 2018, disponibil online la www.copii.ro.
- *** Codul Penal al României, 2014, 2018, disponibil online la www.avocatconstanta.com/Noul%20Cod%20Penal%20actualizat.pdf.
- *** Declarația Universală a Drepturilor Omului 1948, disponibil online la www.anr.gov.ro/.../Declaratia_Universala_a_Drepturilor_Omului.
- *** Decretul nr. 770, din 1966 privind interzicerea avorturilor, disponibil online la <https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/decretul-antiavort-prostitutia-si-decreteii>.
- *** Direcția Generală de Asistență Socială și Protecție a Copilului, DGASPC, 2018. Disponibil online la: www.dgasp.ro.
- *** Emanciparea femeii din România, 2018. Disponibil online la: <http://emancipareafemeii.blogspot.com>.
- *** Enciclopedia României, disponibil online la: www.enciclopediaromaniei.ro.
- *** Institutul de Medicină Legală, IML, București, România, 2018. Disponibil online la: www.legmed.ro.
- *** Legea 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violentei în familie, republicată în 2014, Monitorul Oficial, Partea I nr. 205 din 24 martie 2014.
- *** Legea nr. 396/2006 privind acordarea unui sprijin financiar la constituirea familiei. Disponibil online la: <https://lege5.ro/Gratuit/geydamjrgi/legea-nr-396-2006-privind-acordarea-unui-sprrijin-financiar-la-constituirea-familiei>
- *** Ministerul Administrației și Internelor, București, România, 2018. Disponibil online la: www.efn.ro/adrese.../ministerul_administratiei_si_internelor.html.
- *** Organizația Mondială a Sănătății, OMS; World Health Organization – WHO, 2002. Disponibil online la: www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/en.
- *** Organizația Gallup România, 2017. Disponibil online la: www.gallup.com.
- *** Poliția Capitalei, București, România, 2018. Disponibil online la: www.politiacapitalei2349.ro.

The main objective of this paper is to highlight and analyze the issue of violence against women within the family, in various historical and social contexts. Thus, the “basic cell of society”, as it is called the family, is analyzed from the perspective of the process of modernizing society and emancipating women. These are multiple family changes in gender mainstreaming, as well as mentalities about the role of women and men in family privacy. From a sociohistorical perspective, domestic violence has been a fact since ancient times, but postmodernity has led to the construction of specialized services to prevent and combat it. The Romanian society has gone a long way from the monarchy, to communism, post-communism and transition, a fact reflected with certainty in the various institutions of the state, as well as in the revolution of individual perspectives.

Keywords: family, emancipation, modernism, traditionalism, violence.

Primit: 30.10.2017

Acceptat: 15.01.2018